

prisniveauet i opadgående retning, fordi de i kraft af gældende skatteregler og på grund af marginalomkostningsovervejelser ofte vil kunne betale en højere pris end landmænd i etableringsfasen.

4. De senere års udvikling

Igennem de senere år er bedrifternes gennemsnitsstørrelse steget fra ca. 15 ha i 1960 til ca. 30 ha i 1984.

Samtidig er antallet af bedrifter med over 0,5 ha dyrket areal faldet fra ca. 195.000 i 1960 til ca. 95.000 i 1984. I samme periode indskrænkedes det dyrkede areal med ca. 240.000 ha fra godt 3 mill. ha til ca. 2,8 mill. ha. Udviklingen har medført et både absolut og relativt fald i antallet af de mindre bedrifter og en mindre stigning i antallet af større bedrifter.

Sammenholdes udviklingen i bedrifternes størrelse og antal med antallet af landbrugsejendomme, der i den nævnte periode er faldet fra ca. 195.000 til ca. 145.000, ses en udvikling i retning af mere udbredt samdrift enten med anden ejet ejendom eller med tilforpagtede arealer. Omkring 50.000 ejendomme eller dyrkningsjorden herfra samdrives med hovedejendommen.

I perioden er samtidig antallet af tilforpagtninger steget, således at omkring 28.000 bedrifter nu har tilforpagtede arealer. Disse arealer omfatter omkring 40.000 parceller, hvoraf godt halvdelen består af en ejendoms hele areal. Gennemsnitsstørrelsen af bedrifter med tilforpagtede arealer er noget større end gennemsnittet af alle bedrifter, nemlig ca. 45 ha, hvoraf lidt under en tredjedel er tilforpagtet.

Der foreligger ikke opgørelser over bedrifter, der består af 2 eller flere samdrivne hele landbrugsejendomme tilhørende samme ejer, men antallet skønnes at udgøre noget over 10.000.

Årligt er der siden 1978 nedlagt gennemsnitligt omkring 1.700 landbrugsejendomme, hvoraf 1.500-1.600 er sammenlagt med anden landbrugsejendom. Resten er nedlagt i forbindelse med arealets overgang til anden arealanvendelse (byudviklingsformål m.v.). Medens jorden fra de nedlagte ejendomme i 1970 hovedsageligt supplerede ejendomme på 20 ha og derover, er det nu navnlig ejendomme på 30 ha og derover, som suppleres. De ejendomme, der nedlægges i forbindelse med supplering, er især ejendomme under 20 ha.

På en del bedrifter udføres en større eller mindre del af arbejdet af maskinstationer. Dette kan skyldes, at det ikke anses for økonomisk hensigtsmæssigt at opretholde den til driften nødvendige maskinpark, eller at den fornødne arbejdskraft

ikke er tilstede. Aftalerne mellem landmændene og maskinstationerne kan være af forskelligt indhold og har i en række tilfælde udviklet sig til mere permanente pasningsaftaler. Der findes ikke oplysninger om antallet af sådanne aftaler eller deres nøjagtige indhold. Det er imidlertid utvivlsomt, at denne driftsform tilgodeser et reelt behov.

Den beskrevne strukturudvikling er forløbet parallelt med en ændring af den tidligere almindelige alsidige driftsform til fordel for specialiserede brug med ensidig vegetabilsk eller animalsk produktion. Denne udvikling i jordbrugets primærproduktion indebærer nogle miljømæssige koncentrationsproblemer: større indsats af produktionsfaktorer pr. arealenhed (gødning, sprøjtemidler, etc.), i sædskifteændringer, som giver øgede miljømæssige belastninger, og – i den animalske produktion – flere dyr i forhold til jordtilliggendet, anvendelse af nye fodertyper etc. Udviklingen er beskrevet i »En miljøvenlig landbrugsproduktion – Et strategioplæg«, landbrugsministeriet, januar 1986.

Samtidig er fremkommet en række specialproduktioner knyttet enten til jordens anvendelse, f.eks. horteavl, eller til bygningerne, f.eks. åleproduktion, samt økologiske produktioner.

5. Den forventede udvikling

Det er sandsynligt, at den beskrevne udvikling vil fortsætte for heltidsbrugene: Jordbrugserhvervenes udøvere vil søge deres virksomheder udviklet således, at der opnås størst muligt udbytte af den anvendte arbejdskraft og kapital. Landmændene må antages at søge at tilrettelægge driften af deres virksomhed så rationelt som muligt og herunder også udnytte de størrelsesøkonomiske fordele. Den drivende kraft bag strukturudviklingen er produktionsøkonomien og den tekniske og bioteknologiske udvikling, som til stadighed øger produktiviteten i erhvervet, og som fortsat vil øve stærk indflydelse på driftsformer og dyrkningssystemer. Også konkurrencen fra udlandet har produktivetsfremmende effekt.

Det må forventes, at heltidsbrugenes antal i fremtiden vil blive yderligere reduceret. Det skønnes, at antallet af heltidsbrug vil falde fra omkring 50.000 i dag til omkring 30.000 i 1995. Endvidere må det antages, at anvendelse af visse jorder af ringe dyrkningsmæssig værdi vil blive ekstensiveret, eller at disse jorder vil blive opgivet som dyrkningsjord.

De beskrevne udviklingstendenser gør sig i øvrigt også gældende i de øvrige fællesskabslande, og EF-Kommissionen har i dokumentet KOM (85) 333 af 25. juli 1985 »Perspektiver for den fælles